

Ola Tunander skriver i *Historisk tidskrift* Nr. 1, 2009, s. 54-55.

”Gustafsson skriver att jag misstänker att den amerikanska marinens specialstyrka Red Cell kan ha varit involverad. Red Cell spelade terrorister och testade beredskapen på amerikanska örlogsbaser. Men, skriver Gustafsson, Red Cell organiserades först 1984 och därför ”kan enheten inte ha varit i Hårsfjärden 1982” (s. 495, 497). Men jag har aldrig hävdad att Red Cell har haft något som helst med operationerna i svenska vatten att göra. Det enda jag har sagt är att de olika SEAL-teamen redan från 1970-talet spelade ryssar på samma sätt som det senare Red Cell spelade terrorister. Det SEAL-team som var ansvarigt för Östersjön var SEAL Team 2, och jag nämner ett par officerare därifrån, Robert P. Schoultz och Joseph Maguire, som under tidigt 1980-tal båda har opererat i Östersjön från Eckernförde i Västtyskland. Maguire säger sig ha deltagit i inträngningsövningar i Västtyskland samt i mycket hemliga operationer som han inte kan tala om. Han blev därefter chef för SEAL Team 2 och senare amiral och chef för hela US Navy SEALs. Schoultz var 1981–1982 i Eckernförde och var operationsofficer för SEAL Team 2 under stor del av 1980-talet. Jag hänvisar också till en annan tidigare officer i SEAL Team 2, Gary Stubblefield, som säger sig ha deltagit i smarta inträngningsövningar i NATO-området under tidigt 1980-tal.^[1] Gustafsson påpekar att Stubblefield några rader längre ner skriver om Karibien, vilket inte är detsamma som Östersjön. Ja, visst, men Karibien tillhör inte NATO-området. Gustafsson skriver att jag ”använder valda delar av texten i min bevisföring” (s. 498). Jag har över huvud taget inte talat om några bevis i detta sammanhang, men uttalandena från centrala SEAL-officerare om inträngningsövningar i NATO-området är fortfarande intressanta, därför att de svarar mot vad Caspar Weinberger sade i svensk tv år 2000.”

Ola Tunander skriver i *Forum Navale* Nr 66, Sjöhistoriska samfundet 2010

”Gustafsson tar upp min referens till en tidigare amerikansk specialstyrkeofficer i SEAL Team 2, som sedan blev befälhavare för SEAL Team 3, Gary Stubblefield. SEAL Team 2:s ansvarsområde var Europa, eller rättare sagt operationer i Europas kustområden inklusive Östersjön. Jag har refererat till Stubblefields kommentar om ”smarta” inträngningsövningar i NATO-området (”in the NATO and Atlantic theaters”) under tidigt 1980-tal.^[2] Gustafsson påpekar att Stubblefield några rader längre ner skriver om Karibien, vilket inte är detsamma som Östersjön, och tillägger att jag ”skäms inte för att förvandla ’a really good training [...] in the Caribbean’ till en skarp operation i Östersjön”.^[3] Jag har svarat på detta tidigare.^[4] För det första, Karibien tillhör inte NATO-området. Gustafsson kunde lika gärna ha sagt att Stubblefield talar om Iran några rader ovanför. När Stubblefield talar om ”the NATO theater” till skillnad från ”the Atlantic theater” har vi skäl att tro att Stubblefield i det förra fallet talar om Europa, och eftersom de områden som gränsade till Sovjetunionen var av särskilt intresse

^[1] Tunander (2007) s. 205–207.

^[2] Gary Stubblefield, *Inside the US Navy SEALs* (Oskeola (WI): Motorbooks International, 1995), s. 134; se även Tunander, 2007, s. 205-207.

^[3] Gustafsson, 2009.

^[4] Tunander, 2009, ”Ett generalangrepp på den kritiska historieforskningen”, *Historisk tidskrift*, nr 1, s. 54-55.

för amerikansk del är det rimligt att anta att Stubblefield här talade om samma inträngningsövningar som den tidigare amerikanska försvarsministern Caspar Weinberger talade om på svensk TV i mars 2000.^[5] Det är naturligtvis inget bevis, men det är intressant, i synnerhet som operationsofficeren för SEAL Team 2 under stor del av 1980-talet, Robert Schoultz, tillbringade åren 1980-82 tillsammans med de västtyska specialstyrkorna *Kampfschwimmers* i Eckernförde vid den västtyska Östersjökusten, och den senare befälhavaren för SEAL Team 2, och senare befälhavaren för hela US Navy Special Warfare Command, Joseph Maguire, säger sig ha deltagit som ung officer i inträngningsövningar i Östersjön under tidigt 1980-tal. Maguire säger sig ha deltagit i ytterst hemliga operationer, och en inträngningsövning gentemot en västtysk marinbas längs Östersjökusten var den enda han kunde berätta om.^[6] När Caspar Weinberger berättade om hur man testade svenskt kustförsvar genom att sända ubåtar in i svenskt vatten sa han: ”det var nödvändigt att ofta testa alla länders förmåga, inte bara i Östersjön – som givetvis är mycket strategiskt viktig – utan också i Medelhavet och asiatiska vatten och överallt”.^[7] Denna pusselbit är skarp och entydig. Weinberger säger att dessa inträngningsövningar gjordes som en ”del i ett rutinemässigt och regelbundet testande av försvaren som NATO gjorde och sannerligen måste göra för att vara ansvarfullt och pålitligt [...] Det låg väldigt mycket i Sveriges intresse”.^[8] Enligt Maguire deltog SEAL Team 2 i sådana inträngningsövningar i Östersjön. Vad Stubblefield säger bekräftar till synes dessa påståenden. Men Bengt Gustafsson gör en sak av att uttalandet kanske inte säger så mycket. Han fastnar för en pusselbit, som i sig inte bevisar någonting, men som jag samtidigt finner intressant, därför att den stämmer överens med vad andra personer säger.”

Ola Tunander skriver i ”Spelet under ytan”, s. 47-56.

”Klockan 14.00 den 26 september, enligt en bilaga till den Marina analysgruppens rapport, observerade flera personer ett silvergrått periskop på nära håll i vattnet utanför Kastellholmen, bara ett par hundra meter från de övriga fartygen. Periskopets höjd var ca 35-40 cm och diameter ca 10-15 cm. Flera personer observerade föremålet. De gjorde en detaljerad teckning av periskopet. Observatörerna sa att periskopet vred sig runt och att *Belknap* låg strax bakom. M.a.o. mitt inne i Stockholm intill de amerikanska fartygen skulle man ha observerat periskopet från en liten undervattensfarkost. Efter Ubåtsskyddskommissionens presskonferens den 26 april 1983 kom denna observation att ’toppa’ TV-nyheterna.... Ubåtsskyddskommissionens ordförande, tidigare försvars- och utrikesminister Sven Andersson, sa till TV Aktuellt omedelbart efter presskonferensen den 26 april 1983 att observationen på Stockholms Ström var ’mycket säker’ och denna uppfattning måste han rimligen ha fått från kommissionens militära expert Bror Stefenson eller från Emil Svensson och Analysgruppens rapport. Andersson sa vidare till TV Aktuellt att ’människor vid Lidingö har sett den när den gick tillbaka, och där har vi flera observationer, men också tekniska bevis för att den har tagit sig tillbaka till öppet hav’ (se passage vid Vaxholm nedan). Han sa att observatörerna var helt säkra på sin sak. Andersson såg denna information som tillräcklig för att säga att en undervattensfarkost opererade inne i Stockholm under de sista dagarna av september. Men om vi accepterar Anderssons slutsats var detta ingen sovjetisk farkost. Det är helt enkelt orimligt att en sovjetisk minifarkost skulle ha demonstrerat ett silverfärgat periskop för nyfikna svenskar mitt bland de amerikanska fartygen på Stockholms Ström. Det är däremot fullt rimligt att tänka sig att amerikanerna skulle ha opererat en minifarkost på detta sätt. För det första För det andra.... Om

^[5] Weinberger, SVT2, (7 mars 2000).

^[6] Orr Kelly, *The Untold Story of Navy SEALs – Brave Men, Dark Waters* (New York: Simon & Schuster, 1992), s. 247; se även Tunander, 2007, s. 205-207.

^[7] Weinberger, SVT2, (7 mars 2000); se utskrift av intervju i Tunander (2001; 2004); och Mossberg (2009).

^[8] Ibid.

observationen av en minifarkost på Stockholm Ström är korrekt var den rimligen amerikansk. Men Sven Andersson sa den 26 april 1983 att miniubåten inne i Stockholm liksom övriga ubåtar kom från Warszawapakten och med största sannolikhet från Sovjet, vilket fick TV Aktuellt samma dag att 'toppa' med denna nyhet och visa bilder från området utanför Kastellholmen och Skeppsholmen med 'speakertexten': 'Strömmen mitt i Stockholm. Här fanns sovjetiska ubåtar.' ... Klockan 13:10 den 29 september observerades ett litet närmast rektangulärt ubåtstorn (1 meter högt x 1,5 meter brett) på nära håll vid Lidingö utanför Stockholms hamn.... Det var dessa observationer Sven Andersson hänvisade till. Vid midnatt inleddes en sedan länge planerad övning som inkluderade minstationen i farleden ut från Stockholm(Vaxholm/Oxdjupet) med minstyrkor, specialstyrkor, som flygs ut med helikopter, samt en ubåtsjaktstyrka. Ett par timmar senare sker en ubåtspassage över minlinjen och ubåtsjakten startar som om den lilla farkosten övade en exfiltrationsoperation medan svenskarna övade ubåtsjakt mot en spelad fiende.... Det finns såväl sovjetiska som amerikanska minifarkoster med små ubåtstorn av samma dimensioner som beskrivits i den Marina analysgruppens rapport (t.ex. de sovjetiska räddningsfarkosterna Project 1837 och 1855 och amerikanska farkoster som *Alvin*, *Aluminaut*, *Sea Cliff*, *Turtle*, *Beaver* och *Deep Quest*). Dessa ubåtar målades svarta i samband med specialoperationer (se beskrivning av *NR-1*). Samtliga dessa farkoster hade en begränsad räckvidd, men de behövde i princip bara gå från Stockholm till Vaxholm. Den skiss som finns i rapporten liknar närmast tornet till *Alvin* eller möjligen *Aluminaut* (se min teckning av skissen ovan). Å andra sidan fick *Turtle* en utmärkelse (*Meritorious Unit Commendation*) för en operation som sammanföll med ubåtsjakten i september-oktober 1982. Detta är naturligtvis inget bevis för att undervattensfarkosten i Stockholm var amerikansk, men om vi som ordföranden för Ubåtsskyddskommissionen, Sven Andersson, utgår från att observationen av periskopet är korrekt (och rimligen också ubåtstornet) är det naturligt att tänka sig att farkosten var amerikansk, och att den t.ex. hade släppts ut från *Monongahela*. Att en sovjetisk minifarkost skulle ha gått genom svensk skärgård i 50 km in till Stockholms Ström och sedan ut igen är mindre troligt (det överstiger med god marginal de sovjetiska minifarkosternas räckvidd),”